

Nr 130.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonal vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 113 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 mars 1951, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t *dels* att utfärda avlöningsreglemente för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats; *dels* att under de förutsättningar och i den omfattning, som i propositionen angivits, vidtaga ändringar i ifrågavarande reglemente; *dels* att utfärda erforderliga övergångsbestämmelser till reglementet; *dels* att meddela avlöningsbestämmelser för övningslärare vid folkhögskolor i enlighet med vad i propositionen föreslagits; *dels ock* att med iakttagande av de huvudgrunder, som i propositionen förordats, meddela pensionsbestämmelser för den av löneregleringen omfattade personalen.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lars Andersson m. fl.* (I: 439) och den andra inom andra kammaren av herr *Östlund m. fl.* (II: 539), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta om lönereglering för befattningshavarna vid jordbrukets yrkesskolor att träda i kraft från och med den 1 november 1951 och att därvid befattningshavarna vid ifrågavarande skolor inplaceras i lönegrader i enlighet med lantbruksstyrelsens i propositionen redovisade förslag.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 539.

Vid 1950 års riksdag fattades principbeslut angående lönereglering, innefattande anslutning till det statliga lönesystemet, för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor samt lantbruks-, lantmanna- och lantushållsskolor. I förevarande proposition framläggas de detaljförslag, som erfordras för beslutets genomförande.

Principbeslutet omfattade icke rektorerna vid lantbruksundervisningsanstalterna, enär frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för

bl. a. dessa befattningshavare var föremål för utredning. Den av riksdagen för folkhögskolerektorerna beslutade anställningsformen och löneställningen föreslås skola tillämpas även för rektorerna vid lantbruks- och lantmannaskolor, vilka sålunda hänföras till lönegraden Ca 31. För rektorerna vid lantbruksskolorna förordas lönegraden Ca 26.

Löneregleringen föreslås skola omfatta även lärarpersonalen vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna, vilken i avlöningshänseende jämföras med motsvarande personal vid lantbruksskolorna. Lärarpersonalen vid jordbrukets yrkesskolor anses icke böra inordnas under de föreslagna avlöningsbestämmelserna men en löneförbättring för denna personal avses bli möjliggjord genom att statsbidragen till dessa skolor ökas.

Förslag framlägges även om viss pensionsreglering för av löneregleringen berörda befattningshavare.

Löne- och pensionsregleringarna föreslås skola genomföras vid ingången av nästkommande verksamhetsår vid skolorna, d. v. s. den 1 oktober 1951 för folkhögskolorna och den 1 november 1951 för lantbruksundervisningsanstalterna.

Inledning.

Departementschefen erinrar inledningsvis om att man på grund av 1950 års principbeslut rörande folkhögskolelärarna hade att räkna med vissa svårigheter vid ett genomförande av förevarande löneregleringsfrågor, vilka svårigheter i vissa hänseenden accentuerats ytterligare sedan en åt lantbruksstyrelsen anförtrodd utredning rörande fyllnadstjänstgöring för lärare vid lantmanna- och lantbruksskolor framlagts. Denna utredning har utvisat, att — i varje fall under avsevärd tid framåt — icke alla lärare vid sistnämnda skolor kunna erhålla full tjänstgöring utan att för vissa av dem lönetekniska problem uppkomma av motsvarande slag som i fråga om lärare med mindre än full tjänstgöring vid folkhögskolorna. Då departementschefen likväl ansett sig kunna förorda, att förslag om genomförande av ifrågavarande löneregleringar under innevarande år framlägges, har detta skett efter viss tvekan och med understrykande av att de nu framkomna lösningarna icke få anses såsom slutgiltiga, utan att i varje fall beträffande folkhögskolorna en omprövning bör vidtagas sedan denna skolforms ställning och organisation klarlagts genom skolkommissionens utredningar samt bättre möjligheter än f. n. föreligga att avväga folkhögskolelärarnas skyldigheter och rättigheter på ett i förhållande till andra tjänstemannagrupper likvärdigt sätt. Departementschefen framhåller, att även lärarlönesakkunniga uttalat att — därest framdeles mera omfattande tjänstgöring än för närvarande kan beredas folkhögskolans lärare — den tjänstgöringstid, som skall anses motsvara full tjänstgöring, bör kunna ökas. En dylik utsträckning av undervisningsskyldigheten inom ramen för den beslutade lönesättningen bör sålunda enligt departementschefens mening hållas öppen.

Lönefrågor.

1950 års riksdags principbeslut.

Folkhögskolorna.

1950 års principbeslut — vilket bygger på 1941 års lärarlönesakkunnigas förslag i ämnet — innebär, bl. a., att *beträffande rektors och ämneslärares avlöningsförhållanden* följande lönegrader skola gälla: rektor Ca 31, ordinarie ämneslärare Ca 26, extra ordinarie ämneslärare Ce 24 och extra ämneslärare Cg 21.

I fråga om *lönegradsplacering och tid för befordran* förutsättes i principbeslutet för icke-ordinarie lärare en begynnelseplacering i lönegrad Cg 21 såväl för lärare med akademisk examen som för annan lärare samt att extra lärare skall antagas till extra ordinarie under förutsättning bl. a. att han tjänstgjort minst 42 veckor under vinterkurs vid statsunderstödd folkhögskola eller minst 20 veckor vid sådan kurs och minst 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll.

För behörighet till ordinarie ämneslärartjänst (Ca 26) har i fråga om längden av fullgjord tjänstgöring uppställts enahanda krav som nyss angivits beträffande extra ordinarie lärare.

Departementschefen anför, under framhållande att han sett sig nödsakad att åtminstone på några punkter ifrågasätta vissa jämkningar i förhållande till principbeslutet, i huvudsak följande.

»Med hänsyn till de konsekvenser, som de av lärarlönesakkunniga uppställda villkoren för erhållande av ordinarie ämneslärartjänst i lönegrad Ca 26 eller extra ordinarie lärartjänst i lönegrad Ce 24 kunna få i fråga om löneställningen för andra tjänstemannagrupper, anser jag mig böra föreslå att för placering i angivna lönegrader skall fordras, för lärare med akademisk examen (motsvarande), som innefattar ämnen av betydelse för hans lärarverksamhet, att han tjänstgjort vid folkhögskola eller annan läroanstalt under offentlig kontroll minst fyra år, och för annan lärare, att skolöverstyrelsen med hänsyn till lång och välmeriterad tjänstgöring beviljat honom dispens. Särskilda övergångsbestämmelser förutsättas emellertid för lärare, som vid löneregleringens genomförande förvärvat behörighet för fast anställning enligt nu gällande bestämmelser.

Emot nu angivna jämkningar svarande förändringar böra även vidtagas i fråga om extra lärare, så att anslutning vinnes till princippropositionens förslag. För dessa lärare kunna icke åberopas samma skäl för en enhetlig lönegradsplacering som beträffande ordinarie lärare. Placering i lönegraden Cg 21 bör därför endast komma i fråga för den som avlagt akademisk examen (motsvarande). Annan extra ämneslärare bör placeras i lönegraden Cg 20, om han av skolöverstyrelsen förklarats behörig att inneha icke-ordinarie ämneslärarbefattning vid folkhögskola. Den som icke uppfyller villkoren för anställning såsom extra lärare, bör anställas såsom timlärare.

Av det anförda framgår att jag för behörighet till extra ordinarie ämneslärartjänst i lönegraden Ce 24 ansett mig böra uppställa samma krav som i fråga om ordinarie tjänst. Extra ordinarie anställning i lönegraden Ce 21 bör dock kunna vinnas av lärare med akademisk examen (motsvarande) efter en tjänstgöringstid av minst 42 veckor under vinterkurs vid folkhögskola eller ock minst 20 veckor vid sådan kurs och minst 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll. Annan lärare bör efter nu angivna tid kunna antagas till extra ordinarie ämneslärare i lönegraden Ce 21, om han av skolöverstyrelsen förklarats behörig att inneha icke-ordinarie anställning vid folkhögskola.

Om löneregleringen på förevarande punkt genomfördes i fullständig överensstämmelse med lärarlönesakkunnigas förslag, skulle detta innebära, att en filosofie kandidat vid folkhögskola skulle uppnå lönegraden Ce 24 efter 2 års anställning, medan i statlig tjänst en filosofie kandidat uppnår denna lönegrad först efter $7\frac{1}{2}$ år och en filosofie licentiat först efter 5 år.

Eftersom jämförelser ofta göras mellan folkhögskollärare och lärare vid realskolorna, må framhållas, att sistnämnda lärare erhålla begynnelseplacement i lönegraden Cg 21 och efter 2 års tjänstgöring antagas till extra ordinarie i Ce 21 samt att befordran till Ce 24 sker först efter fullgjord provårstjänstgöring. Läroverkslärare torde för närvarande erhålla befordran till lönegraden Ce 24 först efter i medeltal 4—5 år räknat från inträdet å lärarbanan.

Även om vissa skäl tala för att icke-ordinarie folkhögskollärare erhålla gynnsammare befodringsmöjligheter än andra jämförliga lärare, torde man emellertid med hänsyn till den pågående översynen av olika befodringsgångar icke kunna för närvarande sträcka sig längre än till att, i enlighet med vad jag nu föreslagit, medgiva uppflyttning till 24 lönegraden efter 4 år. Då jag förordar detta, förutsätter jag dock, att tjänsteförteckningskommittén vid behandlingen av löneställningen för lärarna vid folkhögskolorna skall beakta de speciella förhållanden, som råda vid dessa skolor.

Även i andra hänseenden än de här angivna torde vissa jämkningar böra vidtagas i förhållande till lärarlönesakkunnigas förslag. Sådana jämkningar torde dock kunna göras inom ramen för riksdagens beslut om att löneregleringen skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med lärarlönesakkunnigas förslag.

I fråga om övningslärarna må framhållas, att riksdagsbeslutet bl. a. innebär, att löneregleringen skall genomföras i viss anslutning till de sakkunnigas förslag till lönereglering för övningslärare i allmänhet. Då emellertid lönereglering numera genomförts för dessa andra övningslärare (prop. 1950: 234; statsutsk. utl. 1950: 155; r. skr 1950: 290) och härvid i en del hänseenden avvikelser gjorts i förhållande till de sakkunnigas förslag, torde härav betingade jämkningar böra få vidtagas vid nu förevarande lönereglering.

Härvid torde även särskilt böra beaktas, att befattning som husmoderlärare behandlas som lärartjänst endast om — i överensstämmelse med

de sakkunnigas förslag i betänkandet (SOU 1947:15) angående övningslärarna — minst hälften av tjänstgöringen fullgöres som lärare samt vidare att kompetensen för lärare i kvinnlig slöjd bör bedömas med hänsynstagande till vad skolöverstyrelsen i sitt i princippropositionen refererade yttrande anfört i denna fråga.»

Lantbruksundervisningsanstalterna.

1950 års principbeslut innebär, bl. a., att *beträffande ämneslärares avlösningsförhållanden* följande lönegrader skola gälla: vid *lantmanna- och lantbruksskolor*: ordinarie ämneslärare Ca 26, extra ordinarie ämneslärare Ce 24 och extra ämneslärare Cg 21 eller Cg 20; vid *lanthushållsskolor*; ordinarie ämneslärare Ca 20, extra ordinarie ämneslärare Ce 18 och extra ämneslärare Cg 17.

I fråga om *lönegradsplacering och tid för befordran* för icke-ordinarie lärare innebär beslutet, att lärare, som avlagt agronomexamen, erhåller begynnelseplacering i 21 lönegraden och efter två års tjänstgöring antages till extra ordinarie i samma grad. Frågan om huru lång anställningstid, som skall erfordras för uppflyttning till lönegraden Ce 24, skulle bero av bl. a. resultatet av utredningen angående löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor.

Departementschefen anför följande.

»I principbeslutet rörande lantbruksundervisningsanstalterna ifrågasätter jag icke någon ändring. Den nyssberörda utredningen rörande löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor är numera slutförd. Utredningen har emellertid icke utmynnat i något förslag beträffande löneställningen för agronomer. I detta läge anser jag mig böra föreslå, att för behörighet som ordinarie ämneslärare i Ca 26 och extra ordinarie ämneslärare i Ce 24 vid lantbruks- eller lantmannaskola skola gälla motsvarande krav som av mig förordats beträffande folkhögskolorna eller således i princip en anställningstid av fyra år. Vad jag i övrigt anfört rörande sistnämnda skolors lärare gäller i tillämpliga delar även om förevarande lärare.

Då sålunda en agronom, som är anställd vid lantbruks- eller lantmannaskola, beredes möjlighet att uppnå 24 lönegraden efter fyra års tjänstgöring, finner jag det rimligt att för agronom i statstjänst eller i annan statsunderstödd verksamhet tillämpas en någon gynnsammare befordringsgång än den hittills använda, som leder till angivna löneställning efter sju och ett halvt år. I avvaktan på slutförandet av tjänsteförteckningskommitténs arbete förordar jag, att för dessa agronomer i tillämpliga delar införes den för akademiker med högre examen gällande befordringsgången, enligt vilken 24 lönegraden uppnås efter fem års tjänstgöring. I samband därmed torde även löneställningen för viss assistentpersonal vid jordbrukets högre undervisningsanstalter böra i viss mån förbättras.»

Vissa för folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna
gemensamma frågor.

Avlöningsbestämmelsernas allmänna utformning.

1950 års riksdags principbeslut angående lönerreglering för folkhögskolornas och lantbruksundervisningsanstalternas lärare innebär, att dessa grupper av befattningshavare skola inordnas under det statliga lönesystemet. I fråga om avlöningsbestämmelsernas utformning ha lärarlönesakkunniga framlagt förslag om ett särskilt för de båda skolformerna gemensamt avlöningsreglemente, vilket bifogats statsrådsprotokollet i detta ärende såsom bilaga 1. Ett inordnande av befattningshavarna under statens allmänna avlöningsreglemente (Saar) skulle nämligen nödvändiggöra ett stort antal särbestämmelser, särskilt i fråga om folkhögskolornas lärare.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Ehuru jag finner mig böra förorda ett särskilt avlöningsreglemente för ifrågavarande befattningshavargrupper, vill jag dock understryka, att detta reglemente bör i såväl sak som form så nära som möjligt ansluta sig till Saar eller avlöningsreglementet för folkskolan (Arf) och att sålunda avvikelser bör göras endast då så är direkt påkallat av de särpräglade förhållandena vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Emot att förvaltningsbestämmelser i stort sett icke intagits i förslaget till avlöningsreglemente utan hänförts till respektive stadgor finner jag dock icke anledning till erinran. Anledningen till att dylika bestämmelser intagits i Saar är närmast att någon allmän verksstadga icke finnes. Däremot kan jag icke förorda, att, på sätt de sakkunniga föreslagit, i avlöningsreglementet intagas stadganden av natur att böra hänföras till tilläggsbestämmelser.

Vid utfärdandet av statens allmänna avlöningsreglemente och folkskolans avlöningsreglemente har tillämpats den ordningen, att riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att utfärda reglementena i huvudsaklig överensstämmelse med framlagda författningsförslag; Kungl. Maj:t har härigenom blivit oförhindrad att vidtaga förtydliganden eller eljest redaktionella jämkningar i författningarna, såväl vid utfärdandet som därefter. Kungl. Maj:t har vidare bemyndigats att utan riksdagens medverkan ändra avlöningsbestämmelserna, dels då skäl föreligga att utsträcka tillämpningen av enligt reglementena för vissa grupper av tjänstemän gällande bestämmelser till andra, i stort sett likartade grupper, dels då riksdagens beslut i organisations- eller anslagsfrågor föranleda tillägg till eller ändring i reglementenas bestämmelser, så framt dessa tillägg eller ändringar icke avvika från de principer, på vilka avlöningsreglementenas bestämmelser äro byggda, dels ock då skäl föreligga att i samband med ändringar och tillägg, som nyss sagts, vidtaga vissa modifikationer av gällande bestämmelser. Därjämte har Kungl. Maj:t bemyndigats att utfärda övergångsbestämmelser i samband med lönerregleringen. I fråga om avlöningsregle-

mentena för övningslärare och kyrkomusiker gjordes så till vida avvikelser från den nyss angivna ordningen att överarbetade författningsförslag icke förelades riksdagen. I stället framlades de av vederbörande sakkunniga utarbetade författningsförslagen och i anslutning härtill redovisades de ändringar i förslagen, som syntes böra vidtagas. Bemyndigande utverkades för Kungl. Maj:t att utfärda reglementen i huvudsaklig överensstämmelse med propositionens förslag.

Beträffande utfärdandet av det nu föreslagna avlöningsreglementet för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter torde böra förfaras på i huvudsak samma sätt som i fråga om reglementena för övningslärare och kyrkomusiker.»

Anställningsform och löneställning för rektorer.

Lärlönesakkunniga föreslog i sitt betänkande, att rektorerna vid folkhögskolorna och vid lantbruks- och lantmannaskolorna skulle placeras i lönegraden Ca 31 samt rektorerna vid lantbruksskolorna i lönegraden Ca 26. I fråga om anställningsformen ifrågasattes i stort sett ingen förändring i gällande bestämmelser, enligt vilka rektorerna i regel antagas för anställning tills vidare med viss uppsägningstid. Den vid folkhögskolorna gällande bestämmelsen att rektor efter oförvitlig tjänstgöring under tre år i följd erhåller mera fast anställning föreslogs utsträckt till de övriga skolorna.

Vid remissbehandlingen ifrågasattes emellertid av *skolöverstyrelsen*, huruvida icke den för bl. a. rektorerna vid de statliga läroverken använda anställningsformen — förordnande på viss tid — skulle kunna tillämpas för folkhögskolorektorerna. Med hänsyn härtill och till den omständigheten, att utredning genom lärlönesakkunnigas försorg pågick rörande frågan om konstruktionen av rektorsbefattningarna vid högre kommunala m. fl. skolor ansågs spörsmålet om anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna böra upptagas till förnyad prövning av de sakkunniga i samband med nämnda utredning. Av angivna skäl föreslogs i princippropositionen till 1950 års riksdag (nr 235), att i avbidan på resultatet av utredningen beslut icke skulle meddelas angående anställnings- och avlöningsförhållandena för berörda rektorer. Riksdagen fattade dock beslut i enlighet med lärlönesakkunnigas i betänkandet framlagda förslag i fråga om lönegrad — Ca 31 — och anställningsform för folkhögskolorektorerna.

Lärlönesakkunniga ha numera i en promemoria redovisat resultatet av den anbefallda omprövningen av rektorsfrågan. De sakkunniga ha härvid förklarat sig icke ha funnit anledning frånga sina i betänkandet framlagda förslag.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»För egen del vill jag, med hänsyn till numera föreliggande utredning, i det väsentliga ansluta mig till de sakkunnigas förslag rörande anställnings-

formen för rektorerna vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna.

Vad angår lönegradsplaceringsfrågorna vill jag till en början framhålla, att jag icke anser mig böra ifrågasätta ändring i det beslut, som fattats beträffande folkhögskolerektorerna.

I fråga om rektorerna vid lantbruksskolorna och lantmannaskolorna tala onekligen starka skäl för en lönegradsdifferentiering. På grund av bl. a. beslutet angående folkhögskolerektorerna anser jag mig dock icke böra motsätta mig yrkandena om en enhetlig inplacering. I enlighet härmed förordar jag, att rektorerna vid lantbruksskolorna och lantmannaskolorna hänföras till lönegraden Ca 31. Jag förutsätter härvid, att arbetsuppgifterna i samband med skoljordbruken i princip skola tillhöra tjänsteåliggandena. Vid lantbruksskolorna och i särskilda fall jämväl vid större lantmannaskolor bör dock arvode för förvaltning av skoljordbruk kunna ifrågakomma. I likhet med Svenska landstingsförbundet anser jag, att frågor angående dylika arvoden böra underställas Kungl. Maj:t.

I fråga om rektor som på grund av skolans organisation har mindre än full tjänstgöring vill jag i anslutning till vad lantbruksstyrelsen anfört förordar, att avdrag göres å lönen. Lantbruksstyrelsens förslag att sådant avdrag skall liksom vid folkhögskolorna utgöra 10 procent kan jag dock icke helt biträda. Jag vill i detta sammanhang erinra om de nuvarande löneförhållandena för rektorer vid folkhögskolor och lantmannaskolor. Vid folkhögskolorna förekomma särskilda lönebelopp för å ena sidan rektor vid skola med endast vinterkurs och å andra sidan rektor vid skola med både vinter- och sommarkurs. Vid lantmannaskolorna utgå särskilda lönebelopp allteftersom rektor är anställd vid skola med 125-dagarskurs, 150-dagarskurs eller helårsundervisning. Med hänsyn till nuvarande lönerelationer och med beaktande av kursernas längd vid de olika skolorna vill jag förordar, att rektor vid skola med 125-dagarskurs erhåller 85 procent och rektor vid skola med 150-dagarskurs 90 procent av full lön i vederbörlig löneklass. I analogi med vad som föreslagits beträffande folkhögskolerektorerna bör lantbruksstyrelsen äga medgiva, att lön till ifrågavarande rektorer vid lantmannaskolor må utgå efter högre procenttal — 90 eller 100 — än som skulle följa av angivna regel, därest så finnes påkallat med hänsyn till omfattningen av regelbundet förekommande statsunderstödd kursverksamhet.

I fråga om rektor vid lantbruksskola förordar jag i likhet med flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna en inplacering i lönegraden Ca 26. Rektor vid lantbruksskola med enbart halvårskurs bör komma i åtnjutande av 85 procent av full lön. Lantbruksstyrelsen bör även i fråga om sistnämnda rektorer äga medgiva jämkning.»

**Fyllnadstjänstgöring för vissa befattningshavare vid
lantmannaskolor och lantbruksskolor.**

I princippropositionen (1950: 235) föreslogs, att frågan om fyllnadstjänstgöringen skulle ytterligare undersökas innan detaljförslagen angående löne-regleringen förelades riksdagen. Löneställningen för befattningshavarna vid ifrågavarande skolor bestämdes med utgångspunkt från att helårstjänstgöring skulle kunna erbjudas i erforderlig omfattning och det förutsattes att om så ej bleve fallet särskilda föreskrifter angående reduktion av lön vid mindre än full tjänstgöring för år finge meddelas. Riksdagen anslöt sig till vad sålunda föreslagits.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt *lantbruksstyrelsen* att med beaktande av vad som förekommit i frågan verkställa undersökning rörande möjligheterna att genomföra de sakkunnigas förslag rörande fyllnadstjänstgöring för befattningshavare vid lantmannaskolor och lantbruksskolor, har styrelsen inkommit med utredning och förslag i ämnet. Lantbruksstyrelsen har vid sin utredning kommit till det resultatet, att fyllnadstjänstgöring icke kan anordnas i sådan utsträckning att särskilda föreskrifter om lön vid mindre än full årlig tjänstgöring kunna undvaras.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

»Såsom i princippropositionen framhållits har man vid tidigare utredningar angående löne reglering för lantbruksundervisningsanstalternas lärare övervägt olika möjligheter att bereda dem helårsanställning genom fyllnadstjänstgöring. 1936 års lantbruksundervisningskommitté föreslog, att lantbruksundervisningsanstalt skulle kunna inordnas såsom ett led i vederbörande hushållningssällskaps allmänna undervisningsverksamhet. Vid statsmakternas ställningstagande till frågan stannade man emellertid vid att förorda en frivillig samverkan mellan skolorna och sällskapen. Överens-kommelse om dylik samverkan har dock endast kommit till stånd i Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län.

De sakkunnigas förslag innebär i fråga om fyllnadstjänstgöring att dylik tjänstgöring skall *åligga* rektor eller ämneslärare, som icke helt tages i anspråk för skolans verksamhet. Skolans styrelse eller i särskilda fall lantbruksstyrelsen skall enligt förslaget ha att besluta om fyllnadstjänstgöring.

Lantbruksstyrelsen har under hänvisning till resultatet av sin utredning framhållit angelägenheten av att befattningshavarna icke åläggas fyllnadstjänstgöring. För egen del kan jag icke ansluta mig till styrelsens uppfattning i detta hänseende. De tidigare erfarenheterna synas giva klart belägg för att mycket icke står att vinna i fråga om en rationellare utnyttjning av de icke helårstjänstgörande lärarna, om icke fyllnadstjänstgöringen inordnas bland de med tjänsten förbundna åliggandena. Jag förutsätter dock härvid, att det skall bero på lantbruksstyrelsens prövning av omständigheterna i det särskilda fallet, huruvida fyllnadstjänstgöring faktiskt skall uttagas av befattningshavaren, varvid samråd självfallet bör äga rum

med berörda institutioner. Önskvärdheten ur lönetekniska och lönepolitiska synpunkter av att en organisatorisk grund för löneregleringen bygges upp med tillhjälp av fyllnadstjänstgöringen bör icke få föranleda att dylik tjänstgöring tillgripes annat än då anordningen med hänsyn till vikten av det ifrågakommande arbetet kan anses ekonomiskt motiverad. Av kostnadsskäl och med hänsyn till befattningshavarna bör i största möjliga utsträckning ifrågakomma sådan fyllnadstjänstgöring, som kan fullgöras å den ort, där vederbörande skola är belägen eller i trakten omkring denna ort.

I fråga om arten av de arbetsuppgifter som i första hand böra ifrågakomma vid fyllnadstjänstgöringen må här endast framhållas, att uppgifter inom hushållningssällskapens undervisningsverksamhet torde vara särskilt lämpliga. Ett nära samarbete mellan lantbruksundervisningsanstalterna och hushållningssällskapen torde också med hänsyn till att sällskapens huvudsakliga verksamhet numera är inriktad på undervisningsfrågor framstå såsom naturligt och önskvärt.

Vad beträffar frågan om lönereduktion vid mindre än full tjänstgöring har lantbruksstyrelsen förutsatt, att sådan reduktion skall ske från den utgångspunkten att lärare vid lantmannaskola med anställning för enbart kurs om 125 arbetsdagar eller 21 veckor jämföras med ordinarie folkhögskollärare, anställd för vinterkurs om 21 veckor. För egen del anser jag mig böra i stort sett acceptera en sådan avvägning i fråga om ordinarie lärare vid lantmannaskola. För icke-ordinarie lärare med anställning av nyss angiven längd vid lantmannaskola bör jämförelse dock ske med närmast motsvarande icke-ordinarie lärare vid folkhögskola.

I fråga om reduktionsregelns utformning har lantbruksstyrelsen föreslagit, att löneplanslönen i vederbörlig löneklass skall minskas med en viss del för varje vecka, varmed den årliga tjänstgöringstiden understiger 42. I anslutning härtill vill jag erinra att tjänstgöringsskyldigheten för befattningshavarna vid lantbruksundervisningsanstalterna enligt principbeslutet i ämnet skall omfatta hela året bortsett från semester. Befattningshavare, som under läsåret tjänstgör under kurser vid skolan i föreskriven omfattning minst 42 veckor och som under återstående delen av läsåret kan erhålla tjänstgöring vid skolan i icke alltför ringa utsträckning, t. ex. vid skoljordbruket, skall dock icke åläggas fyllnadstjänstgöring. Med hänsyn till vad sålunda beslutats angående tjänstgöringsskyldighetens omfattning kunde egentligen enligt min mening skäl anföras för att avdrag å lön skulle göras så snart tjänstgöringstiden understige helt år bortsett från semester. Emellertid skulle härav följa relativt små löneökningar vid utsträckt tjänstgöringstid för flertalet av de befattningshavare, för vilka fyllnadstjänstgöring ifrågakommer. Då dessutom olägenheter komme att uppstå även i andra hänseenden för den händelse avdrag skulle göras, så snart tjänstgöringstiden understige helt år, anser jag mig kunna godtaga lantbruksstyrelsens förslag att avdrag bör göras med viss del av löneplanslönen för

varje vecka, varmed den årliga tjänstgöringstiden understiger 42 veckor. Detta innebär dock icke något ändrat ståndspunktstagande i fråga om tjänstgöringsskyldighetens omfattning.

De icke-ordinarie folkhögskollärarna skola enligt principbeslutet uppbära läsårsdaglön, beräknad med utgångspunkt från att helt läsår för dem utgör 238 dagar (34 veckor). I fråga om de icke-ordinarie lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna skulle emellertid ett system med läsårsdaglön i vanlig mening leda till alltför kraftig reduktion, eftersom för dessa lärare reduktionen skall påbörjas redan så snart tjänstgöringstiden understiger 42 veckor. Lönen för icke-ordinarie lärare med mindre än full tjänstgöring vid lantbruksundervisningsanstalt bör i stället konstrueras på motsvarande sätt som en läsårsdaglön, ehuru beräknad med utgångspunkt från den tjänstgöringstid för vilken läraren i det enskilda fallet anställts.

Då jag sålunda i enlighet med det anförda vill förorda, att avdrag å lön bör äga rum för varje vecka, som fattas i 42, och att lärare anställd för 21-veckorskurs vid lantmannaskola bör i stort sett jämföras med folkhögskollärare anställd för 21-veckorskurs, synes det vara lämpligt att bestämma avdragsprocenten för vecka till 1,2 för ordinarie lärare och 1,8 för icke-ordinarie lärare. Ordinarie lärare skulle då för 21-veckorskurs erhålla $(100 - 21 \times 1,2 =) 74,8$ procent och icke-ordinarie lärare $(100 - 21 \times 1,8 =) 62,2$ procent av full lön i vederbörlig löneklass. För motsvarande folkhögskollärare ha procenttalen fastställts till 75 respektive 61,8.

De angivna reduktionskoefficienterna böra tillämpas såväl vid lantmannaskolor som vid lantbruksskolor. Lärare anställd för enbart kurs om 150 arbetsdagar (25 veckor) vid lantmannaskola kommer i enlighet med förslaget att erhålla $(100 - 17 \times 1,2 =) 79,6$ procent respektive $(100 - 17 \times 1,8 =) 69,4$ procent av full lön och för lärarinna anställd vid kurs om 154 dagar (22 veckor) vid lantbruksskola skulle lönen komma att utgöra $(100 - 20 \times 1,2 =) 76$ procent respektive $(100 - 20 \times 1,8 =) 64$ procent av full lön.»

Vid statsrådsprotokollet ha såsom bilagor 2 och 3 fogats tabeller, utvisande föreslagna löner för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna.

Lönereglering för viss personal vid statsunderstödda trädgårdsskolor och vid jordbrukets yrkesskolor.

I princippropositionen (1950: 235) framhölls, att ett genomförande av lönereglering vid lantbruks-, lantmannas- och lantbruksskolorna syntes böra föranleda att löneställningen för viss personal vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna och vid jordbrukets yrkesskolor omprövades. Sedan lantbruksstyrelsen numera inkommit med förslag rörande löneförhållandena vid sistnämnda skolor ha angivna lönefrågor upptagits till omprövning i propositionsförslaget.

I fråga om de statsunderstödda trädgårdsskolorna har *lantbruksstyrelsen* föreslagit, att lärarpersonalen vid dessa skolor skall komma i åtnjutande av motsvarande löneförbättring som lantbruksskolornas motsvarande personal.

Även i fråga om lärarpersonalen vid *jordbrukets yrkesskolor* — Gålö, Vittjärvsgården, Sorselegården och Pålkem — har *lantbruksstyrelsen* föreslagit löneförbättring, syftande till ett bibehållande av nuvarande jämställdhet i lönehänseende med motsvarande personal vid lantbruksundervisningsanstalterna.

Departementschefen har anfört följande.

»I fråga om lärarpersonalen vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna tillstyrker jag lantbruksstyrelsens av statens lönenämnd biträdda förslag att denna personal skall bibehållas vid den nuvarande jämställdheten med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolorna. Enligt min mening bör härvid personalen i fråga inordnas under det föreslagna avlöningsreglementet för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter.

Däremot är jag med hänsyn till jordbrukets yrkesskolors ställning i förhållande till de övriga lantbruksundervisningsanstalterna icke beredd att för närvarande förorda ett dylikt inordnande under reglementet i fråga om befattningshavare vid dessa skolor. Jag vill i detta sammanhang erinra om av chefen för jordbruksdepartementet gjorda uttalanden i propositionen 1949: 124 (s. 49—50). En löneförbättring för befattningshavare vid jordbrukets yrkesskolor torde emellertid böra möjliggöras genom ökade statsbidrag till skolorna. Det torde härvid böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare prövning bestämma förbättringens storlek.»

Vissa speciella frågor.

Detaljutformningen av avlöningsreglementet.

Beträffande detaljutformningen av avlöningsreglementet lämnas i propositionen å s. 33—39 en närmare redogörelse, till vilken utskottet får hänvisa.

Tjänstebostäder.

Beträffande förevarande fråga får utskottet hänvisa till redogörelsen å s. 39 och 40 i propositionen.

Pensionsfrågor.

De pensionsberättigade befattningshavarna vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna åtnjuta för närvarande pensionsrätt enligt SPA-reglementet. Detta reglemente har i stort sett utformats efter förebild av de för statstjänstemännen gällande pensionsbestämmelserna och bygger

i princip på att det statliga lönesystemet tillämpas för berörda befattningar. För de här ifrågavarande grupperna av befattningshavare, för vilka nämnda system nu icke gäller, ha i avbidan på den numera beslutade anknytningen till det statliga lönesystemet pensionsfrågorna i vissa hänseenden lösts provisoriskt. Sålunda ha vid bestämmandet av pensionsklasserna de för vederbörande befattningar utgående lönerna ansetts avse en tjänstgörings-skyldighet, som svarar mot full tjänstgöring. Såsom tjänstår för pension enligt nämnda pensionsklasser tillgodoräknas på grund härav hela den tid, varunder motsvarande anställning innehafts. De provisoriska pensionsklasserna ha vidare måst avvägas med viss försiktighet för att icke den slutliga pensionsregleringen skulle föregripas (jfr prop. s. 41—43).

I samband med den beslutade löneregleringen skall lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor inplaceras i lönegrader enligt det statliga systemet. Befattning av visst slag vid folkhögskola skall härvid hänföras till en och samma lönegrad oavsett omfattningen av den med den särskilda befattningen förenade tjänstgöringsskyldigheten. Befattningshavare med mindre än full tjänstgöring skall emellertid å löneplanslönen vidkännas visst avdrag. Motsvarande lösningar avses för lantbruksundervisningsanstalternas vidkommande. Av angivna konstruktion av lönebestämmelserna följer enligt SPA-reglementet automatiskt bl. a., att för befattningshavare med mindre än full tjänstgöring anställningstiden tillgodoräknas i pensionshänseende allenast efter sådan reduktion, som svarar mot nedsättningen i tjänstgöringsskyldigheten. Med hänsyn härtill och till inplaceringen i lönegrader påkallas vissa ändringar i de nuvarande pensionsbestämmelserna.

I en inom civildepartementet upprättad promemoria har framlagts förslag till pensionsreglering, avsedd att genomföras i anslutning till den beslutade löneregleringen.

I departementspromemorian förutsattes, att pensioneringen av de av löneregleringen omfattade *grupperna* skall ske enligt SPA-reglementet. Lämpligheten av att bibehålla de statliga befattningshavarna vid lantbruksskolan i Ultuna under SPA-reglementet ifrågasattes dock. Beträffande befattningshavare med mindre än full tjänstgöring utgår man i promemorian från att tjänstgöringsskyldigheten skall anses vara nedsatt i samma proportion som lönen.

Vad angår *pensionsklasserna* föreslås i promemorian, att dessa med undantag i fråga om rektorerna vid folkhögskolorna samt lantbruks-, lantmanna- och trädgårdsskolorna skola bestämmas så, att pensionsunderlagen bli desamma som för statliga befattningshavare i samma lönegrader. Undantaget i fråga om nämnda rektorer har ansetts påkallat av vad som gäller i fråga om realskolerektorer med motsvarande eller högre löneförhållanden.

Beträffande *pensionsåldrarna* har i promemorian anförts, att löne- och pensionsregleringen icke i och för sig synts böra föranleda några ändringar. En höjning av nu gällande pensionsålder av 60 år för lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna har emellertid diskuterats, men ansetts icke böra vid-

tagas i förevarande sammanhang. Vad beträffar det närmare bestämmandet av den tidpunkt, vid vilken pensionsåldern skall inträda för den av pensionsregleringen omfattade personalen, föreslås i promemorian, med utgångspunkt närmast från förhållandena vid folkhögskolorna, att denna tidpunkt skall bestämmas så, att den sammanfaller med utgången av verksamhetsåret vid respektive skolform.

Med anledning av att statens pensionsanstalt i ett den 15 december 1950 avgivet betänkande framlagt förslag om förbättring av *vissa s. k. äldre pensioner*, som utgå från anstalten, har i promemorian även upptagits frågan om reglering av pensionerna för förutvarande befattningshavare vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Härvid har — under hänvisning till att de nu gällande pensionsklasserna fastställts provisoriskt i avbidan på löneregleringen — föreslagits, att de sistnämnda pensionerna skola förbättras med utgångspunkt från de slutligt fastställda pensionsklasserna och att motsvarande förhöjning även skall vidtagas i fråga om pensioner, som beviljats enligt de provisoriska bestämmelserna i SPA-reglementet.

I ett över departementspromemorian avgivet utlåtande har *statens pensionsanstalt* i stort sett anslutit sig till vad som i densamma förordats.

Departementschefen anför följande.

»För egen del ansluter jag mig i likhet med statens pensionsanstalt i huvudsak till vad som föreslagits i departementspromemorian.

Pensioneringen av ifrågavarande befattningshavare bör sålunda alltjämt ske enligt SPA-reglementets bestämmelser.

Vad angår den statliga lantbruksskolan i Ultuna har på föredragning av chefen för jordbruksdepartementet tidigare denna dag beslutats proposition till riksdagen angående bl. a. överförande av vissa befattningshavare vid denna skola till statlig löneplan. Ordinarie och extra ordinarie befattningshavare bli vid bifall härtill automatiskt underkastade 1947 års allmänna pensionsreglementen. Erhåller någon vid skolan nu anställd lärare med pensionsrätt enligt SPA-reglementet icke efter löneregleringen anställning, som medför pensionsrätt enligt 1947 års allmänna pensionsreglementen, bör han övergångsvis bibehållas vid nu gällande pensionsrätt.

Vad i promemorian anförts i fråga om avvägningen av pensionsklasserna i samband med löneregleringen biträder jag helt. Vad särskilt beträffar de i lönegraden Ca 31 placerade rektorerna förordar jag sålunda, att dessa hänförs till pensionsklassen I: 33.

Vad angår förslaget att pensionsåldern skulle inträda vid utgången av verksamhetsåret, vilket förslag lämnats utan erinran av statens pensionsanstalt, tala otvivelaktigt starka skäl för en dylik anordning. Jag förordar därför, att bestämmelserna utformas i enlighet med förslaget.

Motsvarande anordning bör tillämpas i fråga om lärarpersonalen vid lantbruksskolan i Ultuna, vilket torde föranleda viss ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente. Förslag härom framlägges sedermera i annat sammanhang.

På grund av bl. a. att läsårsdaglön skall utgå till vissa pensionsberättigade lärare samt beroende på tjänstgöringsperiodernas förläggning inom verksamhetsåret aktualiseras vissa särskilda problem i samband med pensionsregleringen. Under hänvisning till vad statens pensionsanstalt i sitt yttrande anfört i dessa frågor vill jag framhålla, att dessa problem, vilka torde få anses vara av övervägande teknisk natur, torde böra bli föremål för ytterligare överväganden i samband med utformningen av författnings-texten.

I fråga om avvägningen av de särskilda pensionsåldrarna ansluter jag mig till vad som föreslagits i promemorian. Jag anser mig sålunda icke för närvarande böra förorda höjd pensionsålder för befattningshavarna vid lanthushållsskolorna.

Vad angår övningslärarna vid folkhögskolorna vill jag, i anledning av de sakkunnigas förslag om att huvudmansavgifter icke skulle utgå för dessa lärare, framhålla, att en dylik undantagsanordning icke synes mig böra ifrågakomma.

Beträffande förslaget i promemorian om reglering av de äldre pensionerna, genom vilket syftet med ett av statens pensionsanstalt i förenämnda betänkande gjort uttalande i ämnet skulle tillgodoses, vill jag framhålla att därest en på betänkandet byggd pensionsreglering i fråga om de äldre SPA-pensionerna kommer till stånd, denna reglering torde, i vad avser de förutvarande befattningshavarna vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna, böra äga rum i huvudsak enligt de i promemorian angivna grunderna.»

Utskottet.

I anslutning till den vid 1950 års riksdags höstsession beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor samt lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor framläggas i den nu föreliggande propositionen vissa för beslutets genomförande erforderliga detaljförslag. Tillika innefattar propositionen förslag om pensionsreglering för de av löne-regleringen berörda befattningshavarna.

Utskottet tillstyrker till en början förslaget om att för behörighet såsom ordinarie ämneslärare i Ca 26 och extra ordinarie ämneslärare i Ce 24 i princip skall krävas en anställningstid icke understigande fyra år. I konsekvens härmed bör, såsom departementschefen förutsatt, för agronom i statstjänst eller i annan verksamhet rimligen tillämpas en något gynnsammare befordringsgång än den nuvarande, som leder till 24 lönegraden efter 7½ år. I avbidan på slutförandet av tjänsteförteckningskommitténs arbete synes härvid, på sätt departementschefen föreslagit, lämpligen kunna tillämpas den för akademiker med högre examen nu gällande befordringsgången, enligt vilken lönegraden 24 ernås efter 5 år.

I propositionen förordas i fråga om avlöningsbestämmelsernas allmänna utformning, att för här ifrågavarande befattningshavargrupper tillskapas ett

särskilt avlöningsreglemente, som i största möjliga omfattning ansluter sig till Saar eller avlöningsreglementet för folkskolan (Arf.). Mot en dylik anordning har utskottet icke något att invända.

Förslaget om att rektorerna vid lantbruksskolorna och lantmannaskolorna skola — i likhet med vad som redan beslutats beträffande folkhögskole- rektorerna — hänföras till lönegraden Ca 31, varvid förutsättes att arbetsuppgifterna i samband med skoljordbruket i princip skola tillhöra tjänsteåliggandena, finner sig utskottet böra tillstyrka. Härvid bör lönereduktion vid mindre än full tjänstgöring tillämpas enligt i propositionen närmare angivna grunder. Jämväl den för rektor vid lantbruksskola föreslagna löneställningen, lönegrad Ca 26, kan utskottet tillstyrka, liksom även att rektor vid sådan skola med enbart halvårskurs skall i princip komma i åtnjutande av 85 procent av full lön.

Mot de i propositionen uppdragna riktlinjerna i fråga om fyllnadstjänstgöring för vissa befattningshavare vid lantmannas- och lantbruksskolor ävensom de för lönereduktion vid mindre än full tjänstgöring förordade grunderna har utskottet icke funnit anledning till erinran.

I propositionen har upptagits frågan om lönereglering för viss personal vid statsunderstödda trädgårdsskolor och vid jordbrukets yrkesskolor. Härvid har förordats att lärarpersonalen vid förstnämnda skolor bibehålles vid nuvarande jämställdhet med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolorna och således inordnas under det föreslagna avlöningsreglementet för folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Vad åter angår befattningshavarna vid jordbrukets yrkesskolor är departementschefen icke beredd att för närvarande förorda ett inordnande av dem under det föreslagna avlöningsreglementet. I betraktande av att det här är fråga om en relativt ny skolform, vilken i viss mån intager en särställning i förhållande till övriga lantbruksundervisningsanstalter, finner utskottet i likhet med departementschefen övervägande skäl tala för att med ett inordnande under avlöningsreglementet av ifrågavarande skolors personal tills vidare får anstå. Utskottet kan således icke biträda det i motionerna I: 439 och II: 539 framställda yrkandet om att den föreslagna löneregleringen skulle inbegripa även denna personal. Såsom i propositionen förutsatts, bör emellertid en löneförbättring för personalen i fråga möjliggöras genom ökade statsbidrag till skolorna, varvid det skall ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma löneförbättringens storlek. Förslag i sådant syfte har förelagts riksdagen genom propositionen nr 126. Det är utskottets uppfattning, att personalen härigenom kommer att bli skäligen tillgodosedd, intill dess tiden befinnes vara inne att åstadkomma en definitiv likställighet med lantbruksundervisningsanstalterna.

Vad härefter angår frågorna om pensionsreglering för de av löneregleringen berörda befattningshavargrupperna samt om förbättring av vissa s. k. äldre pensioner finner utskottet det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget vara lämpligt avvägt, varför utskottet tillstyrker bifall till förslaget även i denna del. I fråga om den statliga lantbruksskolan i Ultuna har Kungl.

Maj:t i propositionen nr 126 framlagt förslag om överföring av vissa befattningshavare vid denna skola till statlig löneplan. Såsom i den nu föreliggande propositionen framhålls, komma vid bifall till nämnda förslag ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid skolan automatiskt att bli underkastade 1947 års allmänna pensionsreglementen. Därest någon vid skolan nu anställd lärare med pensionsrätt enligt SPA-reglementet icke efter löneregleringen skulle erhålla anställning, som medför pensionsrätt enligt 1947 års allmänna pensionsreglementen, bör han på sätt i propositionen förutsatts övergångsvis bibehållas vid nu gällande pensionsrätt.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Äberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt avslag å motionerna I: 439 och II: 539, bemyndiga Kungl. Maj:t

a) att utfärda avlöningsreglemente för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 mars 1951 förordats;

b) att under de förutsättningar och i den omfattning, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, vidtaga ändringar i ifrågavarande reglemente;

c) att utfärda erforderliga övergångsbestämmelser till reglementet;

d) att meddela avlöningsbestämmelser för övningslärare vid folkhögskolor i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

e) att med iakttagande av de huvudgrunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet förordats, meddela pensionsbestämmelser för den av löneregleringen omfattade personalen.

Stockholm den 4 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 131.

Reservation

av fröken Andersson.